

ELIF SHAFAK

10 perc 38 másodperc

EURÓPA
KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2019

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:

Elif Shafak: 10 Minutes 38 Seconds in this Strange World

Viking, an imprint of Penguin Random House, 2019,

Great Britain

Copyright © Elif Shafak, 2019

Hungarian translation © Csáki-Sipos Kata,

Nagy Marietta, 2019

A SZERZŐTŐL AZ EURÓPA KÖNYVKIADÓNÁL MEGJELENT:

Becsület

A bolhapalota

Az építészinas

Éva három lánya

Az isztambuli fattyú

Szerelem

A szerelem 40 szabálya

A város tükrei

Immár három perc telt el azóta, hogy leállt Leila szívverése, és most eszébe jutott a kardamommal kevert kávé illata és íze. Erős, intenzív és fekete. Ezt az ízt örökké az isztambuli nyilvánosházak utcájával azonosította. Furcsa, hogy épp ez az emlék követte a gyermekkori élményekkel kapcsolatos visszaemlékezéseit. Az emberi emlékezet leginkább egy éjjeli tivornyázóhoz hasonlít, aki túl sokat ivott, és most bármennyire is erőlködik, nem tud egyenes vonal mentén járni. Az emlékezet ugyanígy kuszaságok útvesztőjében támo­lyog, gyakran cikcakkban szédeleg, ellenállva a józan ítélőképességnek, és hajlamos teljesen összeomlani.

Amennyire Leila fel tudta idézni, 1967 szeptemberében történt az eset. Egy zsákutcában, alig kőhajításnyira Karaköy kikötőjétől az Aranyszarv-öböl közelében. Az utca mindkét oldalán nyilvántartott bordélyházak sorakoztak. A közelben volt egy örmény iskola, egy görög ortodox templom, egy szefárd zsinagóga, egy szúfi rendház, egy keleti ortodox kápolna – a feledésbe merült múlt maradványai. Ez a kerület annak idején virágzó vízparti városrész volt, amely sok-sok levantei és zsidó családnak adott otthont, majd később az oszmán bankok és hajóépítő műhelyek fellegvárává nőtte ki magát, ám manapság egészen más jellegű üzleteket bonyolítottak le erre felé. Elnémított üzenetek cseréltek gazdát a szél szárnyán, és a pénz villámgyorsan vándorolt egyik kéz­ből a másikba.

A kikötő körüli terület mindig zsúfolt volt, és a járókelőknek rendre oldalazniuk kellett, mint a rákoknak. Miniszoknyát viselő fiatal nők sétálgattak egymásba karolva, autövetők füttyültek ki nekik kocsijuk lehúzott ablakán. A kávéházak pincérei futkostak fel-alá, kis tálcákon teáspoharakat

cipelve. Súlyos hátizsákjaik terhe alatt meggörnyedő turisták bámészkodtak, mintha akkor ébredtek volna. Cipőpuccoló fiúcskák zörögtek, kefejüket a rézállványuknak verdesve, amely telis-tele volt ragasztva híres színésznők képével: elöl a szolidabb kinézetűek, míg hátul a meztelenek. Utcai árusok hámozták az uborkát, kínálták a frissen facsart uborkalevet, pörkölték a csicscriborsót, és igyekeztek túlkiabálni egymást, miközben az autóvezetők féktelenül dudáltak minden különösebb ok nélkül. Friss dohány, izzadság, parfüm, olajban sült ételek és egy alkalmi – jóllehet teljesen illegális – marihuánás cigaretta szaga keveredett a tenger sós illatával.

A mellékutcákat és szűk sikátorokat a papír uralta. A szocialisták, kommunisták és anarchisták teleragasztották plakátokkal a falakat, arra buzdítva a proletárokat és a parasztságot, hogy csatlakozzanak a közelgő forradalomhoz. Szélsőjobboldali csoportok néhány helyen letépkedték a plakátokat, illetve saját szlogeneket firkáltak rájuk, és spray-vel ráfújták a saját szimbólumukat: a félholdban üvöltő farkast. Unott ábrázatú utcaseprők elnyűtt seprűkkel a kezükben szedegették a szemetet. Lelkesedésüket teljesen kiölte az a tudat, hogy amint hátat fordítanak, máris újabb röplapok borítják majd be a földet.

Alig néhány percre a kikötőtől, egy meredek kaptató tetejénél kezdődött a nyilvánosházak utcája. A helyet egy sürgős festésre szoruló vaskerítés választotta el a külvilágtól. A kerítés előtt néhány szolgálatos rendőr álldogált, akik nyolcórás műszakban váltották egymást. Némelyikről lerítt, hogy gyűlöli a munkáját: mélységesen megveti ezt a rossz hírű utcát és mindenkit – nőt és férfit egyaránt –, aki csak belép ide. Nyers modorukban ki nem mondott feddés, burkolt ítélet rejlett. Szemrebbenés nélkül, mereven bámulták a kerítésnél feltorlódó férfiakat, akik alig várták, hogy bejut-

hassanak, de még véletlenül sem álltak volna sorba. Más rendőrök ugyanúgy teljesítették a feladatukat, mint bármilyen más feladatot, és egyszerűen tették a dolgukat nap nap után, titokban irigykedve a kuncsaftokra, és azt kívánva, bárcsak helyet cserélhetnének velük, legalább néhány órára.

Az a bordélyház, amelyben Leila is dolgozott, az egyik legrégebbinek számított ezen a környéken. Fluoreszkáló neoncső villogott a bejáratánál, mintha ezernyi parányi gyufaszál gyulladna ki sorra egymás után. Odabent olcsó parfümillat érződött a levegőben, a vízcsapokat többrétegnyi vízkőlerakódás csúfította, a mennyezeten pedig kirajzolódtak a nikotin és kátrány által hagyott ragacsos barna foltok; a sokévnnyi pöfékelés lenyomatai. Az alapfalat teljes hosszában repedések bonyolult hálózata borította be. Olyan finom és hajszálvékony repedések futottak végig rajta, mint a bevérzett szem erezete. Leila ablaka mellett a külső falon, az eresz alatt egy kiüresedett darázsészek csüngött. Kerek, papírvékonyágú és titokzatos. Egy rejtett univerzum. Leila időről időre erős késztetést érzett, hogy megtapintsa ezt a fészket, feltörje, és megcsodálja tökéletes szerkezetét. Ám mindig lebeszélte magát róla, mondván, nincsen joga beleavatkozni abba, amit a természet teljesnek és érinthetetlennek alkotott.

Ez volt a második címe ebben az utcában. Az első szállása olyan elviselhetetlennek bizonyult, hogy még az első év letelte előtt olyasvalamit tett, amire sem előtte, sem utána senki más nem vetemedett: összekapta a kevéske holmiját, belebújt az egyetlen jó kabátjába, és kísétált, hogy a szomszédos bordélyházban keressen menedéket. Ez a hír két táborra osztotta a közösséget. Akadtak, akik azt hajtogatták, hogy azonnal vissza kellene küldeni a korábbi helyére. Más különben minden leányzó a nyomdokaiba lépne, megszegve a munkaetika íratlan szabályait, és az egész iparág anarchiá-

ba zuhanna. Mások viszont arra esküdtek, hogy a lelkiismeret azt diktálja, hogy menedéket kell adni mindenkinek, aki ennyire elkeseredett, és akinek nincs más választása, mint a menekülés. Végül aztán a második bordélyház madámját lenyűgözte Leila rettenthetetlensége, és persze a friss hús, amelytől szép kis bevételt remélt. Így aztán felkarolta Leilát, és befogadta. Előtte azonban jókora vigaszdíjat fizetett a kolléganőjének kárpótlásként, kifejezte őszinte sajnálatát, és a szavát adta, hogy soha többé nem fordulhat elő ilyesmi.

Az új madám tagbaszakadt nőszemély volt, határozott testtartású. Kipirosított orcája petyhüdtlen lógott, mint a tímártóknén kinyúlt bőr. Szokása volt, hogy minden betévedő férfit – függetlenül attól, hogy rendszeres látogatója volt-e, vagy sem – „pasám”-nak szólított. Pár hetente felkereste a Vágott Végek nevű fodrászszalont, ahol befestette a haját a szőke mindig újabb és újabb árnyalatára. Távól ülő, düledt szeme olthatatlan kíváncsiságú ember benyomását kellette másokban, noha ez a legkevésbé sem volt rá jellemző. Hatalmas orra hegyén elpattant hajszálerek terültek szét legyező alakban, mint kicsi folyók, amelyek az útjukat keresik lefelé a hegyeken. Senki sem tudta a valódi nevét. A prostituáltak és a kuncaftok egyaránt Cuki Mamának szólították szemtől szembe, és Keserű Mamaként emlegették a háta mögött. Rátermett madám volt, ám hajlamos volt túlzásba vinni a dolgokat: túlságosan sokat cigarettázott, túlságosan sokat káromkodott, túlságosan sokat ordibált, és egyszerűen túlságosan is belemászott a többiek életébe. Mindenből a lehető legnagyobb dózist.

– A bordélyunkat még a tizenkilencedik században alapították – harsogta előszeretettel Keserű Mama, büszkeséggel a hangjában. – Méghozzá nem más, mint a hatalmas Abdul Aziz szultán.

Az asztala mögött a falon ott lógott az emlegetett szultán, a jeles uralkodó bekeretezett portréja, mígnem egy szép napon az egyik ultranacionalista beállítottságú kuncaftja mindenki előtt kioktatta őt. A férfi félreérthetetlenül a tudára adta, hogy nem szeretne még egyszer ilyen fellengzős kijelentéseket hallani a „nemes és nagylelkű elődeinkről és a dicső múltunkról”.

– Miért engedné egy szultán, három kontinens és öt tenger ura, hogy Isztambulban egy erkölcstelenségnek otthont adó nyilvánosház nyíljon? – tudakolta kirtartóan.

Keserű Mama csak hebegett-habogott, és idegesen gyűrögette a zsebkendőjét.

– Hát, szerintem azért, mert...

– Kit érdekel, hogy te mit gondolsz erről! Ki vagy te? Mit képzelsz magadról?

Keserű Mama felvonta a frissen kiritkított szemöldökét.

– Talán egy híres professzor vagy! – élcelődött a férfi nevetve.

Keserű Mama szégyenkezve összehúzta magát.

– Egy ostoba nőnek nincs joga belepofáznia a történelembe – szögezte le a férfi, immár komoly arckifejezéssel. – Jobb lesz, ha végre felfogod. Az Oszmán Birodalomban nem voltak nyilvánosházak. Ha akadtak is, akik titokban az ősi mesterséget akarták űzni, azok minden bizonnyal keresztények vagy zsidók lehettek – vagy pogány cigányok. Én mondom neked, hogy egyetlen becsületes muszlim nő sem élt volna ilyen erkölcstelen életet. Inkább éhen pusztultak volna, mintsem hogy áruba bocsássák a testüket. Vagyis egészen mostanáig így volt ez. Modern idők, erkölcstelen kor.

A kioktatás után Keserű Mama csendben leakasztotta Abdul Aziz szultán portréját a falról, és a helyére egy csendéletet rakott, amelyen sárga nárciszok és különböző citrus-

félék virítottak. Csakhogy mivel ez a második tabló az eredetnél kisebbnek bizonyult, a szultános képkeret nyoma haloványan ott maradt a falon: vékony és elmosódott vonal, mint egy homokba rajzolt térkép.

Amikor ez a kuncsaft legközelebb felbukkant, a madám széles mosollyal, illedelmes meghajlással, szívélyesen üdvözölte, és egy különlegesen vonzó lányt ajánlott neki. A madám azt is hozzátette, hogy milyen szerencsés, amiért nem szalasztotta el a lehetőséget:

– Elmegey tőlünk ez a lány, pasám. Holnap reggel visszatér a szülőfalujába. Sikerült visszafizetnie az adósságait. Mit tehetnék? Azt mondta, hogy a hátralevő napjait bünbánattal fogja tölteni. Kénytelen voltam ráhagyni, és csak annyit mondhattam neki, hogy: „Szerencsés vagy. Imádkozz a többiekért is.”

Ez persze hazugság volt. Szemenszedett hazugság. A szóban forgó lány csakugyan távozni készült, de egészen más okok miatt. A legutóbbi kórházi kivizsgáláskor pozitív lett a teszteredménye gonorrhoeára és szifiliszre. Eltiltották a munkától, és távol kellett maradnia a helytől mindaddig, amíg a fertőzés el nem múlik egészen. Keserű Mama ezt az apró kis részletet elfelejtette megemlíteni, miközben átvette a férfi által odanyújtott bankókat, és elrakta a fiókjába. Nem felejtette el, hogy milyen udvariatlanul és arcátlanul bánt vele ez az ember. Senki sem beszélhetett vele ilyen hangnemben, pláne nem az alkalmazottjai előtt. Mert Isztambullal ellentétben, amely amnéziában szenvedett, Keserű Mamát kiváló emlékezőtehetséggel áldotta meg a sors. Gondosan megjegyezt minden, a személye ellen irányuló sértést vagy megaláztatást. Aztán bosszút állt, amikor elérkezettnek látta a megfelelő pillanatot.

